
GAUDEO

CAROLI

CLVSII ATREB.

ALIQVOT NOTÆ

IN

GARCIÆ

Aromatum Hiſtoriam.

EIVSDEM

Deſcriptiones nonnullarum Stirpium, & aliarum exoticarum rerum, quę à Generoſo viro FRANCISCO DRAKE Equite Anglo, & his obſeruatæ ſunt, qui eum in longa illa Nauigatione, qua proximis annis vniuerſum orbem circumiuit, comitati ſunt: & quorundam peregrinorum fructuum quos Londini ab amicis accepit.

ANTVERPIÆ,

Ex officina Chriſtophori Plantini,

M. D. LXXXII.

Ex
Bibl. ad
Mar.
aed.
Magdal.

ILL.^ri^ AC MAG.^co^ DOMINO BALTHASARI DE BATTHYAN

hæreditario Regalium Dapiferorum in Vngaria Magistro, & S. C. R. Q. M^tis^ Consiliario &c.

CAROLVS CLVSIVS A.

NOBILEM virum Anglum, proximis his tribus annis vniuersum orbem circumnauigasse, V. Mag^am^ intellexisse arbitror: celebris enim fuit vbique de eius reditu fama.

EA, dum superiore anno in Anglia essem, me permouit, vt nonnullam familiaritatem cum iis ambirem, qui ipsum comitati sunt, aliquid de rebus, quas in longa illa nauigatione obseruassent, cognoscere desiderans: quod amicorum quorundam sedulitate non modò mihi obtigit, sed ad ipsorum Præfectum Dn. FRANCISCVM DRAKE, nauis dominum aditũ insuper habui, qui plurima humanissimè mecũ cõtulit. Multa præterea cùm Nobilis quidã Eliot cognomine, qui ei comes fuit, tum aliis ex

Drake familia auditu periucunda retulerunt: sed maximè grata fuêre, quæ ad βοτανικὸν studium pertinentia ab iis didici.

HORVM omnium, tum aliorum quorundam exoticorum fructuum, quos Britannica ista peregrinatione adquisiui, breues descriptiones, & nonnullorum etiam icones in rei herbariȩ studiosorum gratiam exhibere, atque ad Notas, quas in Garciæ Aromatum historiam, post tertiam editionem, conscripsi, addere volui, non minus gratas eis futuras sperans, aliis lucubrationibus prius in lucem à me editis.

CETERVM, quoniam V. Magam huiusmodi rebus delectari scio, ipsius homini nuncupare libuit, cōfidens in insigni quam instruit Bibliotheca, locum etiam illis inter reliquos libros concessurum: & tenuem istam, pro plurimis in me collatis beneficiis grati animi demonstrationem boni consulturum.

QVOD vt facere non grauetur, plurimū oro, illi à Deo omnia felicia exoptans. Viennæ Austriæ, Cal. Ian. M. D. LXXXII.

CARO-

CAROLI CLVSII ATREBATIS IN AROMATVM HISTORIAM NOTÆ.

BETRE, *Arecæ, & Indicas nuces siue Coccos ferentis arborum icones, ante multos annos in Belgium ad me misit C. V. Alphonsus Pancius p. m. Illmi. Ducis Ferrariæ olim Medicus. Sed cùm eas fictitias esse existimarem, neque secunda, neque tertia editione, Aromatum historiæ insertæ fuêre.*

CVM *superiore porro anno sermones conferrem cum ornatissimo viro, multísque peregrinationibus claro Dn. Fabricio Mordente Salernitano, qui aliquot annis Goæ vicinísq. in India locis vixit, in mentionem earum arborum quæ istîc nascuntur incidimus: de quibus sanè multa admiranda, & auditu mihi iucundissima disseruit. Protuli itaque Pancij icones, vt illius iudicium intelligerem. Eas autem cùm genuinas esse affirmaret, exceptis paucis notis quas ex ipsius admonitione corrigi iussimus, exprimi curauimus, & breues descriptiones in studiosorum gratiam adiunximus.*

BETRE Cap. 18. lib. 1. Aromat.

ARBORIBVS *sese implicat & circumvoluit* Betre, *eásque scandit Hederæ modo, cui perquam similia habet folia, teste Fabricio & pictura: fructum* Betre.

c foliorum exortu promit contortum vt Garcias re-rt & pictura oštendit. Cui cùm ſimilimus videatur uctus à Raſſio mihi ante decennium donatus, eius iam iconem oculis ſubiecimus.

ARECA Cap. 25. lib. 1. Aromat.

IN *magnam altitudinem excreſcit Arecæ arbor, runco æquali propemodum vbiq. craſſitie, qui cortice itegitur adeò læui, vt nullum aſcenſum præbeat, niſi ptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut cincto per terualla caudice vinculis quibuſdam ex ſparto aliá-e materia confectis, quemadmodum Garcias in nu-es Indicas ferente arbore, quæ proximo capite deſcri-itur, refert. Huius rami deorſum nō inflectuntur, ſed rſum vergunt, & incuruantur, vt procul intuenti-us orbem quodammodo conficere videantur: folia pe-inatim ramos vtrimque ambiunt, alioqui Palmæ nilia. Fructus deni aut duodeni ſuis inuolucris vil-ſis tecti dependent ex craſſis et oblongis pediculis, qui inferiorum ramorum alis naſcuntur.* Areca.

Mendam in tertia annotatione eiuſdem cap. ſic corrigito . r. *eſſet* q. i. l. 4. c. 2. ſ, q. q. ſ. t. c. e, p. e. v. a, *niſi poſtea uſam ſubiiceret.* A. S. &c. adde ad calcem eiuſdem annota-onis, *Hæc ille de Sultano Cambaiæ, quem pater à cunabulis vene-aluerat.*

COCCVS siue NVX INDICA.

Cap. 26. lib. 1. Aromat.

COCCOS *ferens arbor Palmæ modo crescit, & in altum tollitur: eius tamen caudex minimè vt in Palma scaber, sed læuis est. Eam ob causam subinde vinculis ligaturísque quibusdam ex sparto aut alia simili materia constantibus per interualla cingi solet, eáque vincula ferreis clauis trunco interdum adfiguntur, vt firmius hæreant, faciliorémque ascensum præbeant: alioqui difficulter omnino scandi potest, nisi laquei pedibus aptentur. Rami vt in Palma deorsum inflectuntur in arcum, dorsóque sunt elatiore, vtrisque oris in anteriorem seu superiorem partem vergentibus, vnde folia nascuntur Palmæ similia. Ex inferiorum ramorum, qua caudici connectuntur, alis, alij enascuntur rami, qui quinas & senas proferunt nuces suo multiplici densóque velamine tectas.* Coccus.

PORRO *adeo vicinæ interdum solent crescere Arecæ & Cocci arbores, vt earũ rami mutuo sese implicantes, pulcherrima vmbracula præbeant ad Solis radios æstúsque arcendos.*

In his etiam commorantur plerumque simiæ & cercopitheci, pérque ramos ex vna arbore in alteram transcendunt, venatorum qui eas persequuntur conatus ea ratione subinde eludentes.

Mendam quæ eodem cap. in Historia Cocci apud Garciam est, sic corrigito: a. f. q. i. a. f, u. c. a. p. *lege: aut fasciis vinculísue quibusdam arbores per interualla colligantes.*

Ad secundam annotationem cap. 34. lib. 1. Aromat. adde. πατταληνὴ *verò Straboni Geograph. lib.* 15. *Insula est, quam Indus facit in duas partes diuisus, figura triangula: in qua vrbs est insignis nomine Pattala, à qua insula nominatur.*

RBOR TRISTIS Cap. 1. lib. 2. Hist. Arom.

ET *quoniam nobis multa etiam retulit de Arbore isti, cuius naturam, dum istic esset, summopere est miratus: illius ramum cum suis floribus exprimi ssimus.*

ASSVRGIT *verò ea arbor interdum ad trium minum altitudinem, iustámque crassitiem adqui-: ramos habet multis alis concauos, & foliis myrti iis quàm similimis onustos: in tenerioribus ramis scuntur flores pediculis ex foliorum interna sede odeuntibus inhærentes, copiosi, hoc est terni, quarni, aut plures simul fere congesti, candidi, Iasmi- floribus forma magnitudinéque pares, foliisque mu- onatis, vt illi, constantes, sed pleniores multiplicique iorum textura, odoris fragrantissimi, & haud mul- m à Iasmini florum odore dissimilis; noctu autem so- it ij flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab is radiis illustrari incipiunt, ilico decidere, vel an- athia quadam, vel præ nimia succi tenuitate, quem ares radij absumunt: nam quos Sol non attingit, utius in arbore hærere solent. Studiosè verò colli- ntur ij flores propter odoris fragrantiam, & vitreis ganis odoratissima ex illis aqua elicitur, quæ aqua mogli dicitur asserente Fabricio, quoniam Mala- rica lingua arborem* Mogli *vocant, floréfque idem men mutuati sunt.* Arboris tristis historia. Mogli.

Eius fructum obseruasse negat: quem verò adpin- iussimus, sub finem anni 1579. missus est Viennensi idam mercatori pro fructu arboris Indicæ cuius flo- s odoratissimi noctu aperiuntur, & oriente Sole de- dunt: quibus notis maximè ad Arboris tristis hi- oriam accedit.

ARBOR

CETERVM sub anni 1580. initium simile pla-
e semen à C.V. Ioachimo Camerario Viennam mi-
i missum fuit, quo terræ commisso, duæ plantæ enatæ
int, quas Septembri florere incipientes, repentinũ gelu
rrupit. Ipse verò Camerarius plures plantas nactus
t, quæ flores quidem protulerunt, minimè tamen ad
ugem peruenerunt, eiusdem gelu iniuria. Intellexit
utem, si semen plenam maturitatem consequatur, au-
umno excidere, & sese plurimum propagare. Idem me
uius plantæ floribus siccis natiuum colorem retinen-
ibus, & pictura ad viuum expressa liberaliter do-
auit.

PRIMVM è terra emergit ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ ferè modo, deinde caulem promit cubitalem, aut ampliorem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi purpurascentem, frequenter vti Balsamina femina geniculatum, & in ramos frequentes diuisum: folia in singulis geniculis bina ex aduerso semper nascentia, Siliquastri ferè vel Circeæ Lutetianæ foliis admodum similia, succi plena, circa basim ampla, & per extremum mucronata, quæ gustata, foliorum siliquastri grauem odorem, & tandem etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in ramulorum alis singuli, oblongi, concaui, floribus Tabaci fere similes, nequaquam tamen in mucronatos angulos vt illi desinentes, verum in obtusos quemadmodum conuoluoli flores, Tabaci floribus etiam ampliores, elegantissima interdum [illegible] ura nitentes, interdum flaui aut pallentes, [illegible] am etiam candidi, & plerunque binis color[illegible] dem flore elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel [illegible] totum florem intercursante, vel tenuissimè

Iasmini Mexicani historia.

IASMI-

per eum asperso, odoris suauis, staminulis plurib. cum stilo paulò longiore è medio flore emergentibus, caduci admodum, & subitò præsertim sub meridiem sese contrahentes florum conuoluoli modo: calyculi flores amplectentes in quinque mucronatas lacinias sunt diuisi, virides, & quasi membranei, in quibus vnicum semen sua membrana siue pericarpio inclusum, quod vbi maturuit fuscum est, angulosum, tuberculisque quibusdam insignitum, & veluti corona exigua ornatum superiore parte, baccæ myrti ferè magnitudine: radix, tametsi annua duntaxat, satis crassa, intus alba, foris nigricans, & fibris aliquot prædita, gustu nonnihil acri, cui admista sit superficialis quædam dulcedo. Illud etiam in hac planta obseruatione dignum, quòd cùm contabescit, integri articuli decidant, & circa genicula interdum candida quædam efflorescentia enascatur, quæ temporis successu concreta, salis saporem refert: cuius notæ idem Camerarius candidè admonuit.

Peregrina & perelegans est hæc planta, nec ante annum 1580. mihi conspecta. Eius semen Camerarius ex Italia acceperat Iasmini Indici *siue* Mexicani *nomine: baccæ Myrti ferè magnitudine, nulla membrana siue pericarpio inclusum; & spōte vbi maturuerit, vel leuissima agitatione excidens. verùm cùm nihil Iasmini præter odoris suauitatem, ad quam nonnihil accedit, habeat, non video qua ratione commodè hac appellatione insigniri queat. In Belgio, vbi etiam feliciter apud nonnullos rei herbariæ studiosos cùm hoc anno tum superiore creuit,* Solanum odoriferum *vocatum est: Hispani* Marauillas del Peru *, id est admirabilem peruanā appellarunt propter tam insignem in eadē interdum planta florum varietatem: tametsi*

Iasminum Indicum, vel Mexicanum.

Solanum odoriferum. Marauillas del Peru.

quas plu-

quas plurimas hoc anno in Hieronymi Scholiers ſub-urbano (vnde vnam exemptam delineari iuſſi, cuius hîc iconē proponimus) Antuerpiæ, & Nobilis matronæ C. V. Hoperi I. C. viduæ horto Coloniæ conſpexi, ſingulæ ſtirpes vel omnino rubros, vel è rubro & pallido ſimul permixtis coloribus diſtinctos protulerunt.

At quas poſtea hoc eodem anno 1581. circiter Cal. Octobr. in Ill^mi. Principis Wilhelmi Landgrauij Haſſiæ &c. ampliſſimo & cultiſſimo horto Caſſellis vidi, mira varietate colores mutare deprehēdi. Nam licet vnica planta centenos aut plures flores vno die interdum proferret, ne vnus quidem (præter eos qui aut toti purpurei, aut pallidi erant) alteri ſimilis erat: ſed omnes colorum (tametſi purpureo & pallido conſtantium) varia mixtura inter ſe differebant: cùm nonnunquam purpura medium quaſi florem ſecaret, nonnunquam alterni, modò purpurei, modò pallidi radij totum diſtinguerent, aut interdum magnis, modò exiguis purpurantibus maculis vario ſitu et mixtura toti flores aſpergerentur. Altero die (nam, vt diximus, caduci admodum ſunt; & quodammodo ephemeri, imò plerumque à meridie, præſertim per æſtus, contrahuntur & flacceſcunt) non minor in floribus recens enatis conſpicitur varietas, & tamen ſi quis cum pridie decerptis, & inter chartas repoſitis conferat, colorum ſitu ab iis diſcrepare animaduertet. Tertio itidē die & ſubſequentibus ſimiliter: vt inſignis iſta mutatio magnoperè me commoueret, & in ſummam admirationem raperet.

Hachal indi. *Illud autem mirum, ex eodem ſemine inſignem iſtorum florum varietatem prouenire. Peruanos* Hachal indi *craſſa & in palato formata pronunciatione nominare intelligo.*

FICVS

FICVS INDICA.

SED *quandoquidem in Indicarum arborum narrationem incidimus, silentio minimè premendam duxi miraculo verè dignam eam arborem, de qua idem Fabricius apud me verba fecit.*

IN *magnam altitudinem vnico trunco eóque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta (qualia in Cuscuta vulgo nuncupata conspicimus) coloris, dum recentia sunt, cerei siue aurei demittunt. Iis, vbi terram attigerint, firmantur, nouámque quasi prolem generant: etenim magnam crassitiem paulatim adquirunt, & veluti in nouos arborum caudices transeunt, qui nouos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, nouis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alij deinceps rami in infinitum, vt interdum vnica arbor suis propaginibus integrum ferè miliare Italicum in ambitu occupet, sitq; difficile, quæ primaria sit arbor, siue omnium istarum prolium parens diiudicare, prӕterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, vt trium virorum vlnis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideóque vnica arbor densissimam siluam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incolæ, fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, exscindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & vmbracula facere arcendi caloris gratia: adeò enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriat, vt solis radij nulla ratione penetrare queant: imo concaui istarum fornicum multiplicésque sinus scindunt inæqualiter inde resultantem aëra; quæ causa est vt Echo multis in locis ter atq; etiam sæpius humanas voces reddat. Vidit verò, qui mihi refe-*

Ficus Indicæ historia.

rebat,

*bat, interdum octingentos aut mille viros, quo in nu-
ero ipse fuisset, vnius huiuscemodi arboris vmbra te-
: atque affirmabat terna etiam hominum milia sub tali
rbore latêre posse. Folia fert in nouellis ramis mali co-
nei foliis similia, supernè viridia, infernè candicantia,
lanugine, vti illa, pubescentia, quæ mirum in modum
Elephantis expetuntur, ideóque in eorum pabu-
m cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli ma-
itudine, ficubus exiguis similis, colore foris et intus san-
uineo, granísque, vti vulgares ficus, plenus, dulcis qui-
em & edulis, verùm saporis minus grati quàm illæ: na-
itur autem inter folia, quemadmodum vulgares ficus,
oc est in nouellis ramis, qua parte folia illis inhærent.
Prouenit in insula Goa, locísque vicinis.*

DISPICIENDVM *superest an Veteribus cognita
on fuerit hæc arbor, eiúsue historia literarum monu-
entis tradita: quandoquidē illam Indiæ partem Alex-
ndri Macedonis victoriæ Europæis etiam hominibus
peruerunt.*

Q. CVRTIVS *lib. 9. Hist. rerum ab Alexandro* Indicę arbores vastæ.
*estarum, refert, Alexandrum Poro rege, & Hydaspe
mne superato, ad interiora Indiæ processisse. Siluas au-
em fuisse prope in immensum spatium diffusas, procerís-
ue & in eximiam altitudinem editis arboribus vmbro-
is: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in
umum, rursus qua se curuauerant erigi, adeo vt species
sset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice ge-
erata.*

PLINIVS *verò lib. 12. naturalis Hist. cap. 5. de
ndicis arboribus agens, in hæc verba scribit.*

Ficus ibi ex ilia poma habet. Ipsa se semper serens, va- Ficus Indica Plinij.
*tis diffunditur ramis: quorum imi adeo in terram in-
uruantur, vt annuo spatio infigantur, nouámque pro-*

paginem faciant circa parentem in orbem quodam opere topiario. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, procúlue, fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant siluosa multitudine, vasto matris corpore, vt sexaginta pedes pleræque orbe colligant; vmbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Macedonicæ [quæ à Xenophonte hederæ folio comparatur] *habet: ea causa fructum integens, crescere prohibet: rarúsque est, nec fabæ magnitudinem excedens: sed per folia solibus coctus prædulci sapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Acesinem maximè amnem.*

Meminit & lib. 7. cap. 2. Hæc [inquit] *facit vbertas soli, temperies cæli, aquarum abundantia (si libeat credere) vt sub vna ficu turmæ condantur equitum.*

STRABO *item Geograph. lib. 5. similem etiam arborem describit, tametsi nullo nomine insigniat, his verbis.*

Indica arbor admirabilis.

India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus est, cuius rami ad terram propendent, foliis non minoribus clypeo. Onesicritus curiosius ea persequens quæ sunt in Musicana terra Indiæ australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami cùm ad duodenos cubitos creuerint, reliquum incrementum pronum faciant, deflexi quousque terram contingant, deinde terram subeant, ac radices agant, veluti traduces, mox rursus in truncum exeant, à quo postquam aucti fuerint, in eodem modo flectantur, & aliam propaginem efficiant, rursusque aliam: & sic deinceps, vt ab vna arbore longum vmbraculum fiat, tabernaculo multis columnis nitenti simile.

EX *quibus descriptionibus facile cuiuis colligere licet, eam arborem de qua nobis institutus est sermo, illos au-*

los auctores intelligere voluisse.

SED diligentius pressiúsque Theophrastus, qui Alex-ndri coætaneus fuit, quique haud dubie eorum narra-ones curiose excepit, qui sub Alexandro in Indica ex-editione militarunt. Is enim simili plane modo, paucis untaxat notis variantibus, Ficum Indicam describit, ualis illa arbor est, cuius historiam ex Fabritij narra-one dedimus.

Plantarum igitur historiæ lib. 4. cap. 5. sic ait. Indi- autem regio arborem ficum vocatam sortitur, quæ è mis radices demittit singulis annis, vt primo volumine tulimus: demittit autem non ex nouellis, sed ex anticu-, atque etiam vetustioribus. Illæ se terræ coniungentes, u sepem circum arborem faciunt, ita vt veluti taber-culum condatur, quo etiam morari homines solet. Ra-ces autem nascentes euidentissime à ramis discernun-r: sunt enim candidiores, hirtæ, [δασεῖαι] tortuosæq;, ıáque fronde foliatæ [ἄφυλλοι.] Item arbos comam su-rnam lasciuam gerit, [ἔχει δὲ τὴν ἄνω κόμην πολλὴν] to-que fornicato ambitu pulchre orbiculatur, & magni-dine vehementer excellit: quippe vmbram bino stadio ere fertur: & crassitudine caudicis, plerasque vltra àm sexaginta graduum [βημάτων, pedis vestigiorum] bem colligere, magna vero ex parte quadraginta. Fo-m pelta non minus habet; [potius ad similitudinem àm ad amplitudinem referenda hæc comparatio] ctum admodum paruum, magnitudine ciceris, ficui ilem: quamobrem Græci ficum eam arborem appella-nt. Paucos vero admodum fructus fert, non tantùm arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Na-tur arbor hæc circa Acesinem amnem. hactenus heophrastus.

Ficus Indica Theophrasti

Cap. 12.

CVM itaque tam multis notis Ficus Indica à vete-

ribus descripta, cum admirandæ huius arboris in India nascentis (cuius nomen vulgare sibi excidisse seriò dolet Fabricius) historia conueniat, eo audacius illi Ficus Indicæ nomen indidi, præsertim cùm illam ipsam esse certò mihi persuadeam.

GARCIAM *autem illius nullam mentionem facere inter tot exoticas arbores locis Goanæ insulæ vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia aspersit, satis mirari nequeo.*

NOS *porro iconem ex Fabritij narratione, quam concinnè ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrare iussimus in studiosorum rei herbariæ gratiam.*

CETERVM *cum hac arbore cognationem habere videtur, quam Ouiedus Indicæ historiæ lib. 9. describit his verbis Latinè ex Italico expressis.*

Mangle historia.

MANGLE *arbor est inter eas quæ in occidentali India vulgo nascuntur selectissima, cùm ad ædificiorum fabricas, tum ad reliqua fabrilia opera. Crescit vliginosis locis, littore maris, & ripis fluminum torrentiúmque qui in mare dilabuntur: folia habet pyri maioribus foliis similia, crassiora tamen, & aliquantum longiora: siliquas duorum palmorum longitudinis aut maiores, crassásq;, Cassiæ solutiuæ fructui pares, fusci coloris, pulpam medullæ ossium similem continentes, qua Indi aliorum eduliorum penuria vescuntur: etenim satis amara est, salubrem tamen cibum esse ferunt. Ego eius nihilominus esu in morbum incidi, licet adeo delicati palati non sim, nec ab iis cibis abstinere in penuria soleam, quibus alios vesci video: imo etiam nulla vrgente penuria degustare soleo, vt commodius describere queam: eáque ratione hunc fructum degustaui, sed brutorum animantium & siluestrium hominum potius cibus est.*

Admiranda est eius natura, plurimæ enim simul

crescunt,

crescunt, multiue eius rami deorsum vergere & in radices conuerti videntur: nam præter plurimos quos erectos foliisque onustos atque ab inuicem seiunctos vt reliquæ arbores habet, multis etiam aliis cum crassioribus tum tenuioribus aphyllis sese ad aquam vsque demittentibus, & sub terra aut arena radices figentibus prædita est, qui vbi apprehenderint, alios ramos sursum vergentes proferunt: non enim minus firmiter hæret quàm primarius arboris truncus, sic vt arbor multis caudicibus simul connexis constare videatur, egregio sanè spectaculo, & singulari huius arboris natura.

CAROLI CLVSII ATREBATIS DESCRIPTIONES PEREGRINARVM NONnullarum Stirpium, & aliarum exoticarum rerum.

ARBOR FARINIFERA.

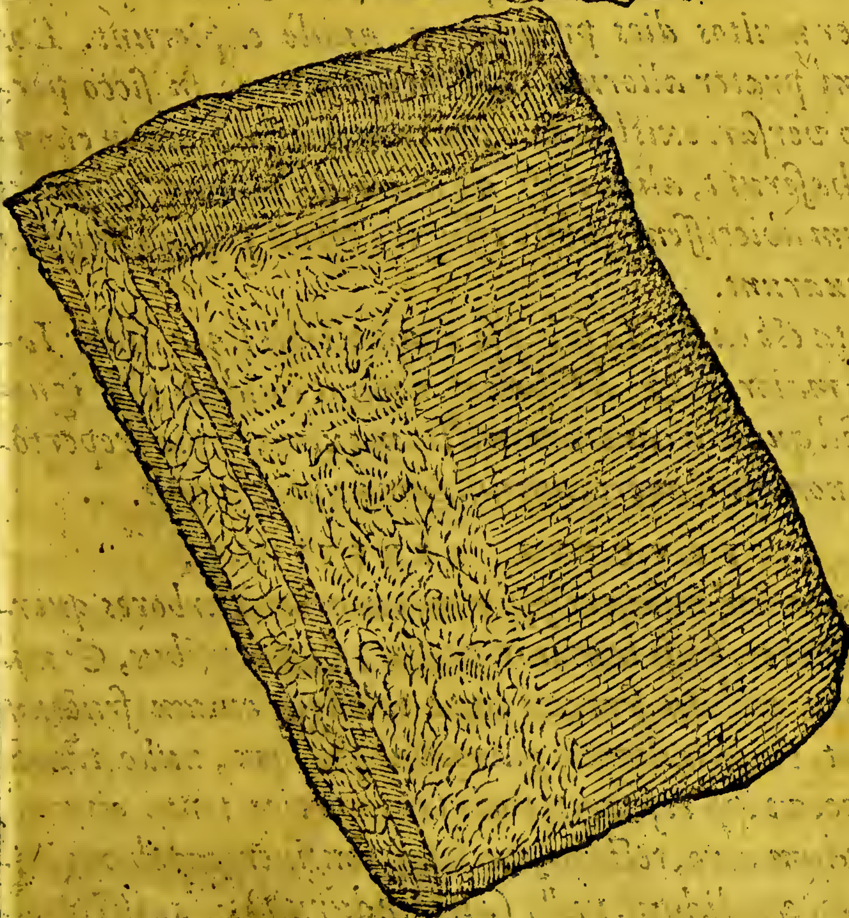

T nostras in Garciam notas mirandolo digna arbor finiit: sic earum Stirpium, quas hi, qui Generosum FRANCISCVM DRAKE *comitati sunt, obseruarunt, descriptiones, ab arbore, cuius natura admiratione non caret, auspicabimur.*

Arboris fariniferæ historia.

IN *Tarenate ergo insula Æquatori proxima ad Arcticum polum vergente nascitur arborea quædam planta, cuius truncus humanæ coxæ crassitiem æquat, decem pedum altitudinem attingit, summo fastigio in orbiculatum caput brassicæ capitatæ instar extuberans, in cuius meditullio Natura quandam candidam farinam produxit ad illius insulæ homines tenuioris fortunæ sustentandos: eam etenim diligenter colligunt, deinde adfusa, siue inspersa potius modica aqua fermentant, pinsunt, & in formulas quasdam coctili latere constantes immittunt longa serie, atque prunis accensis circumcircaque admotis & supeŕetiam impositis coquunt. Sunt vero ij panes siue placentæ interdum palmares, vnciali crassitie, quibus illius insulæ incolæ calidis & recenter coctis vescuntur: at vbi induruerint tepida aqua macerantes pultis modo edunt. Insipidi*

 saporis

ſaporis eſſe, cùm deguſtarem, hic panis mihi viſus eſt: verùm iniecto piperis aut cinamomi momento cum ſaccharo, nonnullis deliciæ eſſe queat.

Eiuſmodi panis bina fragmenta qualia noſtri Morgani opera accepi, hac tabella exprimi curauimus.

CANCRI GRAMEN DEPASCENTES.

ANTE *quàm in ſuperiorem inſulam peruenirent, ad aliam quandam deſertam, & multis altiſſimis arboribus conſitam, aquationis gratia, & virium corporis fame afflicti reficiendarum cauſa appulerunt. In ea quum denſas ſiluas ingreſſi eſſent, plurimos maiores cancros tum prægrandes cammaros inuenerunt gramen depaſcentes, & in arborum vento diſiectarum cauis, aut ſub ipſis arboribus latitantes, quibus coctis & elixis famem, eos per multos dies prementem, auidè explerunt. Eos autem præter aliorum cancrorum morem in ſicco perpetuo verſari exiſtimat: nam cùm multos, dum in ea inſula hæſerunt, aliquoties ad mare detuliſſent, atque in aquam abieciſſent, ſubitò effugere & ad paſcua regredi obſeruarunt.*

Cancri terreſtres.

Sita eſt ea inſula ſub ipſa æquinoctiali linea, inter Iauam maiorem & Moluccas, nomine quidem illis ignota, ſed quam à cancrorum iſtic maxima copia repertorum nomine Cancrorum inſulam nuncuparunt.

Cancrorum inſula.

FRVCTVS BERETINVS.

Beretini fructus hiſtoria.

IN *eadem inſula celſiſſimas inuenerunt arbores quercu maiores, foliis laurinis, craſſis, ſplendentibus, & minimè in ambitu ſerratis; quæ oblongiuſculum fructum ferunt, exiguis iligneis glandibus ſimilem, nullo tamen calyce, vt ipſi referunt, incluſum, cortice tenui cinereo, interdum atro, tectum, nucleum continentem oblongiuſculum, candidum, nullo (dum induruit) manifeſto ſa-*

pore præ-

pore præditum, tenui membrana tectum.

SIMILIBVS *arboribus abundat* Beretina *insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem prius non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum elixo, aut in farinam contuso, & pultis modo cocto & inspissato, alterius cibi penuria cum in ea insula, tum in naui famem subleuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insulæ.*

Eum porro fructum, cuius iconem hac tabella exprimimus, cùm C. V. Dn. Richardus Garth Cancellariæ Londinensis Primicerius, vir insigni pietate & doctrina præditus, atque humanissimus, & optimè de me meritus, tum noster Morganus, mihi liberaliter communicarunt.

EORVNDEM *munere librum arboris habui tenuissimæ membranæ instar candidum, quo omnis generis scriptura perinde atque vulgari papyro excipi queat.* Papyrus ex Iaua.

Eum in

Eum in Iaua insula aliarum mercium permutatione Drake *comites acceperant.*

CAÇAO.

Cacao.

CELEBREM *etiam per vniuersam Americã multique vsus fructum, Peruanæ prouinciæ littora legentes, secum detulerunt* Cacao *appellatum, cuius cùm luculenta descriptio apud Benzonem extet, qui miles aliquot annis noui orbis prouincias peragrauit, ipsius verba, vti ab Vrbano Caluetone Latina facta sunt, hic subiicere libuit.*

Pomum Nicaraguæ.

IN *Nicaragua noui orbis prouincia, pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniolæ, neque vlli alteri Indiæ parti concessum. Pyri nostri specie ferme est, ligno interiore rotundo, nucis crassitudine, & dimidio amplius, optimi & iucundissimi saporis: arbor procera, exiguis foliis vestitur.*

Paradisus Mahumetis.

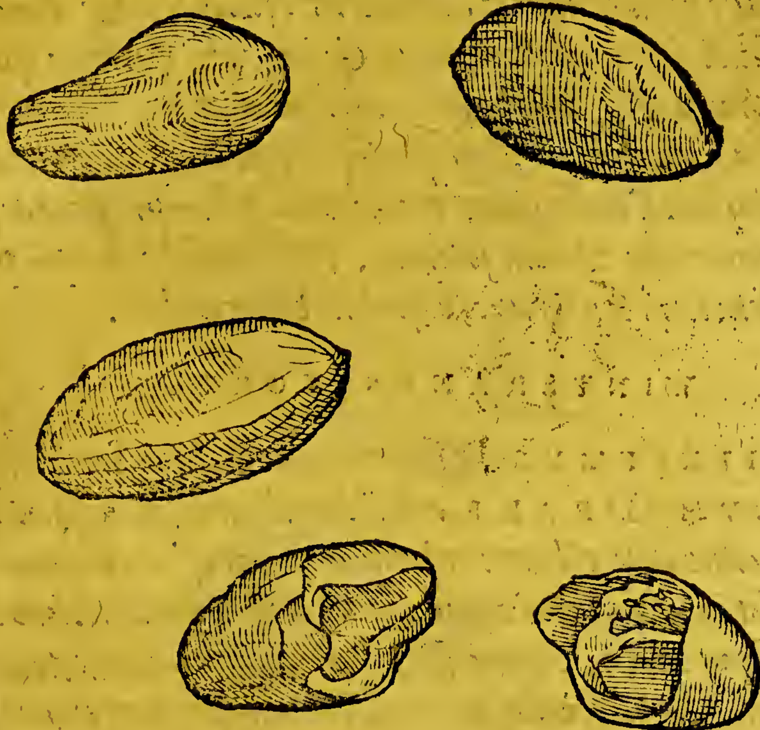
Hispani cùm primùm eam prouinciam subegerunt, propter vberrimam omnium rerum ibi repertam copiam, eam Paradisum Mahumetis nuncuparunt. Duo inter cetera fert hæc tellus nulli præterea Indiæ regioni concessa, excepta Guattimala, Hondurensis prouinciæ & Mexici finibus, totóq. nouæ Hispaniæ tractu. Vnum Pauonum quoddam genus est, qui in Europam translati, vulgo gallinæ Indicæ vocantur. Alterum, id quod Cacauatæ *vulgo vocant, quod monetæ vsum illis præbet.*

Cacao historia.

Id fert arbor modicæ magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco viuit. Simulac sole tactum est, contabescit: itaque fere in siluis vmbroso & humido loco seritur: neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editiorē plantant: quæ simulac adolescere cœpit, eius cacumen ita cōcinnant aptántque, vt adulta ea arbor Cacauatem *inumbret, defendátque ita ab æstu, vt Solis radiis lædi non pos-*

non possit. Fructus amygdalarum specimen referens, siliquis quibusdam, velut cucurbitis, includitur, crassitudine & latitudine cucumeris, annuo spatio maturescit. Maturas eas vbi legêre, excussum folliculis fructum super storeis expassum ad solem exponunt, donec humorem exsudauerit.

CACAO.

Potũ ex eo confecturi, in testa fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & cõmolitum, fusúmque in pateras (quæ cucurbitæ specie è certis arboribus per omnem Indiam enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo pipere, quali vulgo vtuntur, condiunt, eóque in potu vtuntur. Porcorum ea verius colluuies quàm hominum potio. Quum eam prouinciam peragrarem, plusquam integrum annum ab tali lora abhorrui: sed quũ mihi vini copia non esset, ne semper aquã bibere cogerer, alios imitari didici.

Ea cœlia

Ea cælia sapore aliquantum amaro, satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat. hæc præcipua & carissima merx earum regionũ est: neque quidquam aliud Indi maiore in pretio habent, vbi quidem in vsu est. Hactenus Benzo.

Amygdalæ planè similis est hic fructus suo putamine exempta, membrana tectus tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes diuidatur, subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus: quare non mirum est, si qui primùm degustant à potione ex eo confecta abhorreant, ego profectò puram aquam longè prætulerim. Eam tamen claris hominibus propinant, vt nos aromatites vinum solemus, referentibus iis qui pauculos fructus retulerunt, è quibus binos habui.

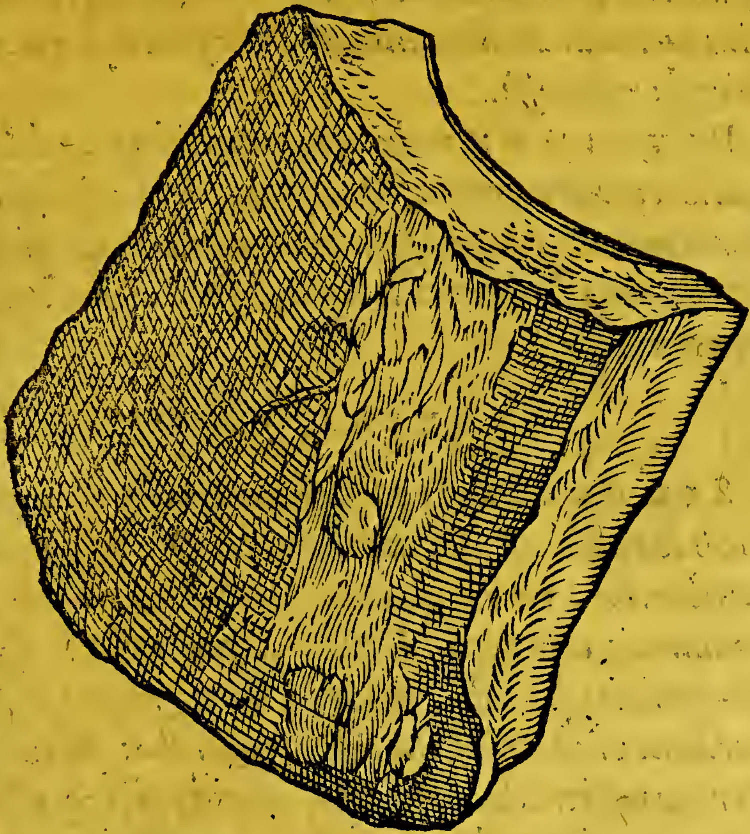
WINTERANVS CORTEX.

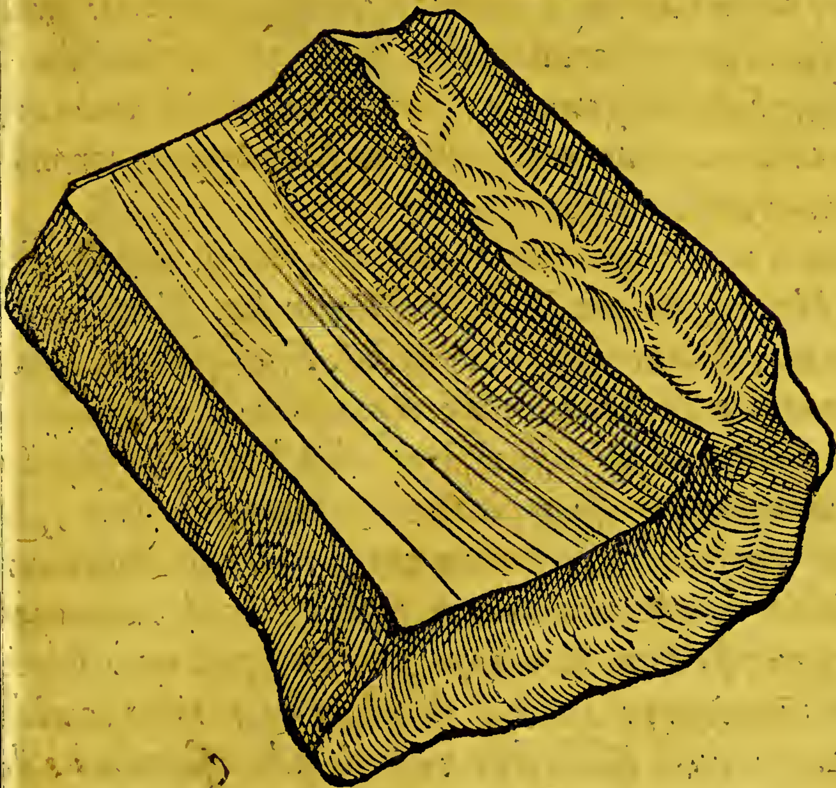
VVinterani corticis historia.

WILHELMVS *Winterus qui Generosum* FRANCISCVM DRAKE *ad Magellanicum vsque fretum comitatus est, nec vlterius progressus, nauim cui præerat in Angliam anno* 1579. *reduxit, collectum istic corticem retulit, viliori Canellæ tum substantia, tum colore non admodum dissimilem, plerumque tamen crassiorem, & parte externa vel cinereũ, vel aliquando etiam fuscum, & vlmei corticis modo scabrum, interna nonnunquam dissectum & multis rimulis hiantem vt tiliæ cortex, interdum etiam admodum solidum & durum, odore non ingrato, sed gustu perquam acri, & linguam faucésque non leuius vrente quàm piper.*

ILLIVS *facultates nullas exploratas habuit: sed eo, dum recens esset, partim melle condito, vt acrimoniam deponeret, partim resiccato & in pollinem trito, vt in eduliis canellæ aliorúmque aromatum vicem præberet, vsi sunt qui ea naui vehebantur. Postea tamen intel-*

WINTE-

lexi ad-

lexi aduersus stomachacis siue scorbuti morbum, quo eõrum nonnulli in illa nauigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse.

PLVRIMVM *mihi accedere videtur ad Ligni aromatici corticem, cuius D. Monardes in Simplicium historia meminit, tametsi singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc deprehendere non potuerim.*

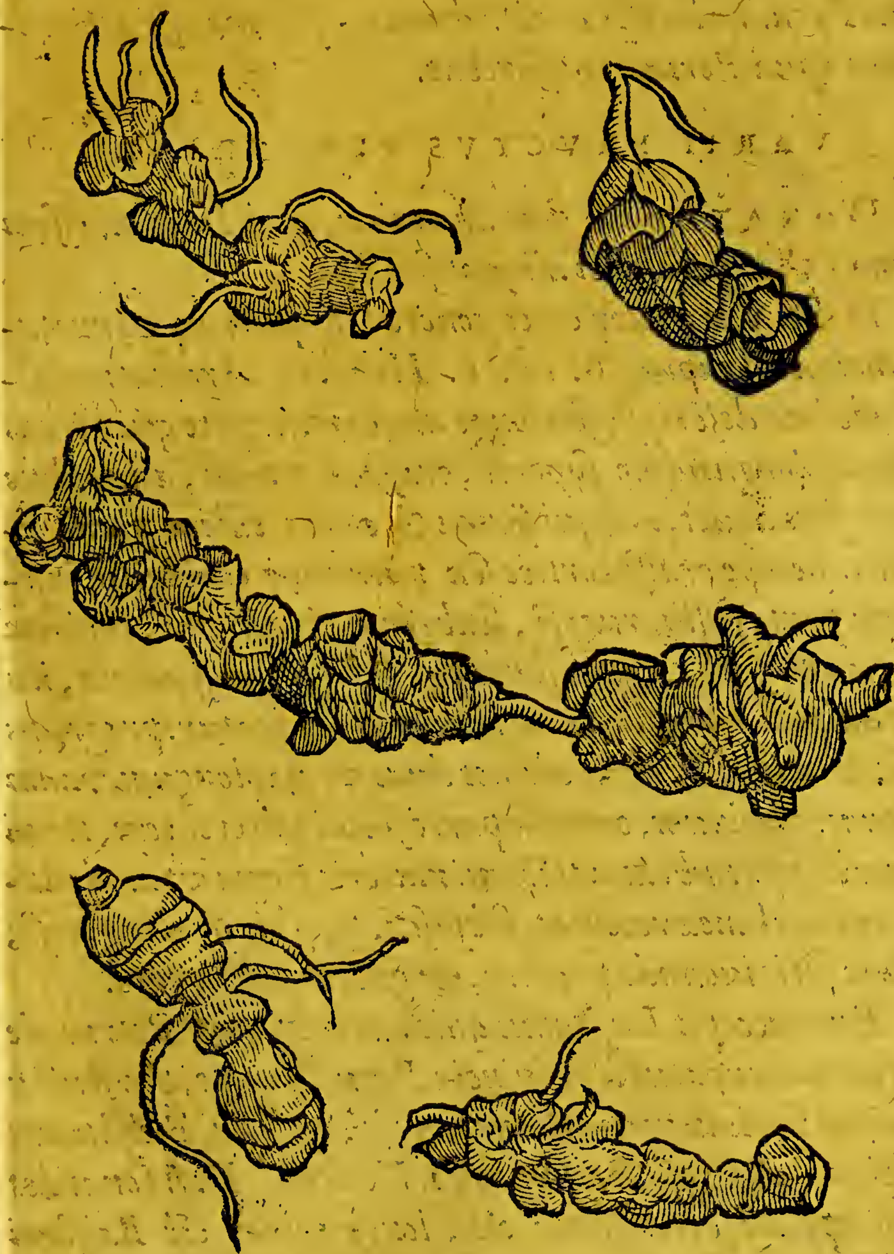
DRAKENA RADIX.

Drakenę radicis historia.

SEMVNCIALI *plerunque crassitudine prælongáque hæc radix est, subinde in nodos & inæqualia capita extuberans, & in summis capitibus, veluti è crassis squammis contexta, Dentariæ enneaphylli (quam in Pannonicis describo) modo, foris nigricans, & rugosa duráque cùm resiccata est, intus alba: fibris tenuibus sparsim nascentibus prædita, interdum maiusculis fractúque contumacibus, è quibus alij nodi dependent: nullo manifesto odore pollere deprehendi: sed gustu nõnihil adstringente & linguam exsiccante initio esse videtur, deinde diutius præmansa, tenuem suauémque acrimoniam in ore relinquit.*

MAGNAM *affinitatem habere videtur cum Radice S. Helenæ, de qua D. Monardes in lib. Simplicium è nouo orbe delatorum. Sed cùm M. Eliot qui* Dn. Drake *comes fuit, Hispanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi posse referat, ab iisque didicisse folia præsens venenum esse, ipsam autem non modò illius, sed reliquorum etiam venenorum antidotum esse, atque cor & vitales facultates roborare, si pollinis modo trita, manè ex pauxillo vino albo hauriatur; ex aqua verò febris ardores mitigare: Earum facultatum ratione; valde conueniret cum Radicibus venenis aduersantibus, de quibus*

DRAKENA RADIX.

quibus eodem libro Monardes: in his tamen aromaticum saporem & caloris gradum desidero quem iis radicibus tribuit.

IPSE Drake *sanè, cùm mihi eas quas hîc exprimo, cum Peruano lapide Bezar donaret, summæ esse æstimationis apud Peruanos asserebat.*

VARII FRVCTVS PEREGRINI.

DONATI *mihi sunt ab amicis, cùm Londini essem anno* 1581. *peregrini aliquot fructus.*

I. HORVM *maior ex eo genere est, quod in Annotatiuncula ad caput* 26. *lib.* 1. *Historiæ Aromatum secundo loco descripsi; sed longè amplior, vtpote qui ternas vncias longitudine superet, crassitie vnam, altitudine duas fere æquet, alioqui forma & colore eidem planè similis: nempe crasso cortice seu putamine constans, inferiore parte sessili, rugoso, scabrove & cinereo, superna autem & gibba, læui, subrufo, vel potius spadiceo, ita vt animalculum duro corio tectum videatur: prægnans est, & nucleum intus cõtinet duas vncias longum, vnam latum, geminum, extima parte simul cohærentem, tenui cinereaq; membrana tectum, materie firma vt amygdalæ aut castaneæ recentes, subfusca, pingui, & oleaginosa, odore satis iucundo prædita, & gustu non ingrato.*

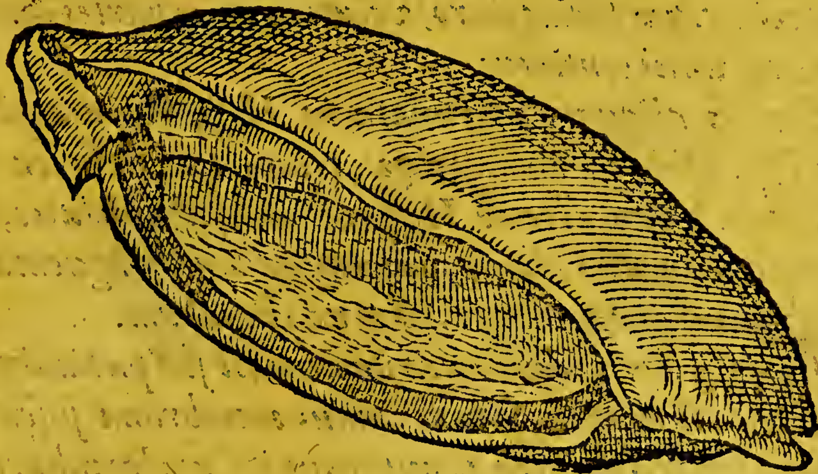
Balsami fructus. *Eum accepit Lusitanus quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus à prouinciæ Peru Prorege, pro fructu illius arboris in nouo orbe nascentis, ex qua Balsamum elicitur, cum ipso Balsami oleo. Verùm, si D. Monardes descriptioni credendum est, longè minor est Balsami fructus. Consule finem capitis* 8. *ipsius Hist. Simplic. ex nouo orbe delatorum, quam pridem Latinam fecimus.*

II. ALTER *nucis iuglandis fere magnitudine est, extima parte latiusculus, totus rugosus, atque vt nucis iu-*

BALSAMI FRVCTVS.

glandis putamen inæqualis, niger, sed magna ex parte veluti crusta quadam durissima & cinerea tectus: leuis est & minimè ponderosus, tametsi admodum solidus sit, & saxea duritie præditus, nec minus in aqua subsidat quàm lapis: confractus, crasso durissimóque cortice constare deprehenditur, & nucleum candidum, succulentum, grati saporis, iucundique odoris, oleum fere macis referentis continere, in binas partes sectum & tenui candidáque membrana diuisum, alia insuper paullo crassiore firmioréque inclusum.

Eiusmodi ante plurimos annos Antuerpiæ inter aromata inuentos memini.

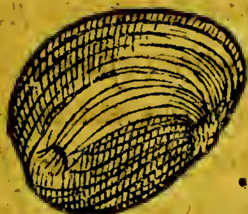
III. MAGNAM *similitudinem habet* Tertius *cum* Prima *nuce in Adnotationibus ad* 26. *cap.* 1. *lib. Hist. Aromatum descripta, sed paulo minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam firmísque villis ipsi incumbentibus & firmiter inhærentibus obseptus, altera parte tribus foraminum vestigiis insignitus, quorum tertium maiusculum est & infra spectat: præduro putamine constat & prægnans est, nam concussus crepitat & sonitum edit.*

IIII. QVARTVS *nucis auellanæ magnitudine, & eiusdem colore, putamine duro, veluti in duas partes diuiso, nucleum intus continens.*

Similes aliquando Granatæ in Hispaniis accepi ab Ill. Dn. Didaco ab Stuniga, *recens ex Aphrica* (el peñon de Velez *arce ab Hispanis occupata*) *delatos, nucleum continentes album, dulcem: quas ad Vnguentariæ nucis genus aliquod referendas existimabam.*

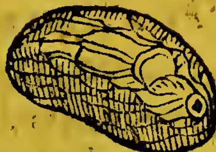
V. QVINTVS, *duntaxat nucleus est suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distincta, firmitérque ipsi nucleo inhærente tectus: ipsa materies firma est, candida, pulpæ nucis Indicæ siue*

VARII FRVCTVS.

·III·

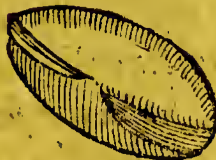
V

·II·

·IIII·

·IV·

dicæ siue Cocci similis, nullo quidem odore prædita, sed satis grato sapore. Calidum in primo gradu, aut secundi initio arbitror.

VI. SEXTVS, *orbiculari fere rotunditate & tanquam torno elaboratus est, ouo passerino minor, flauus omni ex parte, nisi in altera extremitate subfusca macula insignitus esset, solidus, lapideaque duritie, & in aqua subsides.*

Priores quinque à Iacobo Gareto iuniore Aromatario, viro integerrimo accepi: Sextum ab humanissimo doctissimóque viro Dn. Ioanne Ritzio Ser^mæ Reginæ Angliæ Elizabethæ pharmacopœo, qui multis beneficiis dum Londini essem me affecit. Eum verò à C. V. Nicolao Rassio accepisse fatebatur.

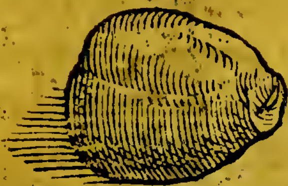
AT *postquam Viennam redij, inter multos exoticos fructus, quos, vt alia pleraque rariora, suis capsis inclusos adseruo: alios inueni quos à nemine adhuc descriptos existimo. Rem itaque minimè ingratam studiosis me facturum arbitratus sum, si illorum breues descriptiones, atque icones superioribus adiicerem.*

PRIOR, *Alteri iam memorato non admodum dissimilis est, sed minor, & ponticam nucem non excedens (tametsi iuglandi fere æquales videre meminerim) læuis, splendens, cinerei coloris, & saxea duritie præditus, licet in aquam demersus supernatet, inæqualis aliquantulum, & compressus, vti pisa quæ in eadem siliqua nata sese mutuò contigerunt.*

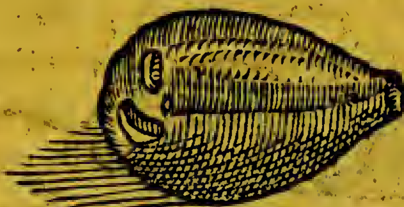
ALTER *oualis, Iudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis striis pulcerrimè exprimens, ex rufo nigricantis coloris est, vt maiores nonnullæ gallæ, leuis, & aquæ impositus supernatans, duro putamine constans, nec nucleum continens.*

TERTIVS *illo minor, & mediocrem nucem auellanam*

.I.

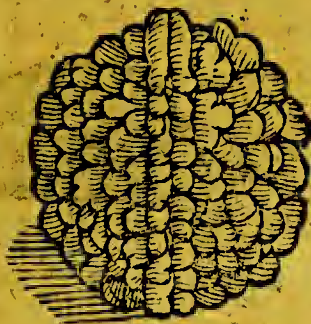
.II.

.III.

.IIII.

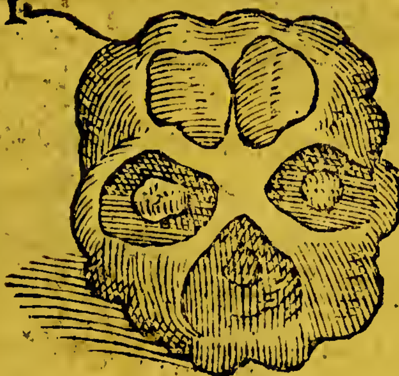

.V.

.VI.

.VII.

·VIII·

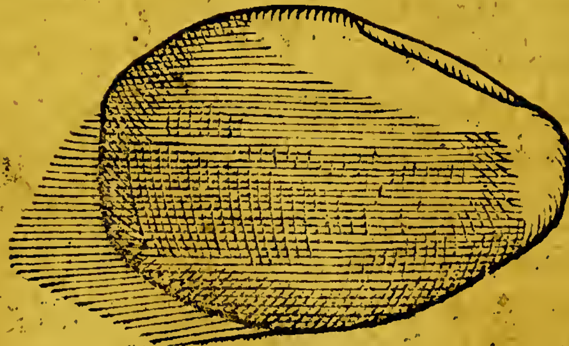

·IX·

·XI·

·X·

nam non excedens, orbicularis fere, nisi infima parte paulo angustior in triangularem veluti cuspidem desineret, colore alteri similis est, &, tametsi leuis, in aqua subsidens & imum petens, duro crassóque putamine constat, & nucleum candidum tenui fusca membrana tectum continet.

Vtrumque hunc anno humanæ salutis 1579. *Londini nactus sum à nostro H. Morgano, qui ex ea Nigritarum in Aphrica regione quæ vulgo Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab æquatore distat, eodem anno delatos asserebat: eam ob causam initio subsequentis anni, maiorem vnum, & minores duos, quorum alter suo putamine exemtus erat, terræ in fictili credidi: sed neuter natus est, quemadmodum nec sequentium nonnulli, quos cum in Belgio, tum hîc terræ commisi.*

QVARTO *sphærica pene est figura, magnitudo fere vncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis vndique obsitum; coloris flauescentis, linea eminentiore transuersum secante, quam, vt in iuglandibus, putaminum coniunctionem & commissuram esse arbitror.*

QVINTO *plane sphærica est forma, magnitudo vulgaris globuli bombardici, putamen eiusdem cum superiore coloris, & perpetuis similiter tuberculis, at non adeo crassis obsitum, nulláque linea cinctum.*

SEXTVS, *officinarum Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulo eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima vero, quinque grana inter se disiuncta, & veluti ipsi impressa ostendens, mespilorum setaniorum ossiculis non valde absimilia, quæ exemta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus lignea duritie præditus est.*

SEPTIMI *forma etiam plana est, sed à superiore discrepans, rugosa & nonnullis locis intumescens, color ex cinereo nigricans, qualis in nonnullis* Cajous *fructibus, quorum iconem & historiam libro Aromatum cap. de Anacardio dedi. Is per medium sectus nulla grana, sed splendentem quendam nigrúmque succum iam concretum & induratum duntaxat continere deprehenditur: itaque inter fructus potius vitia, quàm inter fructus numerandum censeo.*

Hos omnes cum Acaciæ veræ siliquis & seminibus, paruis quibusdam conchyliis, & aliis quisquiliis in Piperis *repurgatione & delectu aliquando inuentos memini. Sequentes verò olim nouo orbe delatos ex Hispaniis accepimus.*

OCTAVVM, *Pinei alicuius generis nucleos esse existimo, adeò nostratis pineæ nucis siue strobili nucleos referunt, licet plerumq. nostris sint & longiores & crassiores: durum similiter putamen & idem color.*

IN NONO *quædam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & læuis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quædam candicans, qua parte suo fructui adhæsit (nam altero inclusus fuisse videtur) varium faceret: prægnans est, & sonitũ edit.*

Hi duo pepitas del Peru, *id est, acinorum Peruanorum nomine insignes missi fuêre.*

DECIMVS *Cassiæ solutiuæ, aut Ceratiorum semen magnitudine æquat, cui etiam forma persimilis est, sed tumidior aliquantum, & colore differens, qui in hoc egregiè rubet vt in Oxyacanthæ fructu, solidus & durus, atque in aqua subsidens & imum petens: siliqua aut alio fructu inclusum fuisse arbitror.*

Eum no-

Eum nomine Mates *accepi.*

POSTREMVM *locum occupabit Phasiolus ille colore* Macoūnæ *simili, hoc est, ex spadiceo nigricante, sed planiore longioréque forma, hilo non admodum magno, cuius ad Epistolam Petri de Osma Nicolao Monardes inscriptam, postrema editione memini, quique Diuo Maximiliano* II. *felicissimæ memoriæ Cæsari ex Hispaniis missus fuit* Haba de India muy larga, *id est, Fabæ Indicæ prælongæ nomine. Aqua mersus imum petit.*

FINIS.

ANTVERPIAE
EXCVDEBAT CHRISTOPHO-
RVS PLANTINVS, ARCHI-
TYPOGRAPHVS, ANNO CIↃ.
IↃ. LXXXII. MENSE FEB.

